

Veehouders bij GD-masterclass Kalveropfok en Weerstand 'De koelkast is voor mij heel belangrijk'

De Gezondheidsdienst voor Dieren vindt levensduur belangrijk en geeft onder de naam van 'Lang Leve de Koe' masterclasses. Begin januari kwamen melkveehouders naar Heelweg (GD) om te luisteren naar dierenarts en jongveedeskundige Jan Muskens en epidemioloog Inge Santman-Berends over het optimaliseren van de kalveropfok en de weerstand van de veestapel.

Het is een open deur, maar dierenarts Jan Muskens benadrukt tijdens de masterclass in Heelweg het levensgrote belang van de eerste biest. „Het kalf wordt zonder afweerstoffen geboren en moet zo snel mogelijk biest krijgen“, vertelt hij de ruim zestig melkveehouders uit de Achterhoek en omliggende regio's. „Waarom? Binnen vier uur is de opname van afweerstoffen door het kalf het hoogst, daarna worden de darmen minder doorlaatbaar. Na acht uur is dat tot de helft gedaald en na 24 uur zijn de darmen helemaal afgesloten.“

In de eerste biest zitten ook de meeste afweerstoffen. Bij de geboorte is het eiwitgehalte 23 procent en het percentage aan afweerstoffen 17,2. Na een dag is het eiwitgehalte 7 procent en het percentage afweerstoffen 2,7. Twee dagen later liggen die gehalten op 4,9 en 1,2 procent. De cijfers geven aan hoe belangrijk de eerste uren van het kalf zijn. Muskens: „Een kalf moet dus zo snel mogelijk de biest krijgen. Er is 5 liter eerste biest nodig bij een gemiddelde kwaliteit. Geef alle eerste biest wel aan het kalf.“

Muskens adviseert de koe direct en volledig uit te melken om zoveel mogelijk eerste klas biest te krijgen. De kwaliteit is belangrijk, maar er bestaat geen correlatie tussen hoeveelheid en kwaliteit biest. Nadruk op goede hygiëne is volgens hem essentieel. „Voorkom bacteriële besmetting van biest tijdens het melken. De uiers moeten goed schoon zijn. Zorg dat de bacteriën in de biest zich daarna ook niet vermeerderen. Bewaar dit in de koelkast. Wees hier alert op. In een derde van de biest blijken nog steeds te veel bacteriën te zitten. Veel bacteriën in de biest

Veehouders lieten zich op het gebied van de jongveeopfok en weerstand van de veestapel bijpraten door de GD.

betekent dat de opname van de afweerstoffen zakt door concurrentie met de darmbacteriën. Biest kun je invriezen, maar het geven van biest van een andere koe kan leiden tot besmettingen."

Systematisch handelen

"Ik sta 's nachts op als dat nodig is om het kalf meteen biest te geven", vertelt Jos Reijmers. In Gaanderen heeft hij een bedrijf met 90 melkkoeien. "Je kunt wel denken dat het kalf zichzelf redt, maar dat gebeurt meestal niet. Ik neem geen risico. Je moet systematisch handelen en het gewoon doen, al is dat niet altijd gemakkelijk. Vooral bij de vaarskalveren wil ik zorgen dat ze zich goed ontwikkelen en vanwege ziektepreventie zet ik ze direct in een iglo. Ik heb een gesloten bedrijfsvoering en houd zo'n 30 kalveren aan. De eerste biest die overblijft, zet ik in de koelkast. Voor mij is de koelkast heel belangrijk."

Henk-Jan Eggink geeft het kalf alleen biest van de eigen moeder om besmettingen te voorkomen. In Laren heeft hij met zijn ouders een melkveebedrijf met 110 Fleckvieh-melkkoeien. "Biest van de eigen moeder is het best. Ik vries niets in. Daarnaast vind ik het belangrijk dat het kalf zo snel mogelijk uit zichzelf drinkt." Henk-Jan ervaart dat Fleckvieh gemakkelijker kalft. "Het gebeurt zelden dat ze 's nachts afkalven en als dat gebeurt, drinkt het kalf meestal uit zichzelf. Door het natuurlijker afkalven zijn de kalveren minder verzuurd en kunnen ze gemakkelijk uit zichzelf opstaan en drinken. Toch zijn we er altijd bij. We hebben een camera in de kraamstallen hangen. Doordat Fleckvieh gemakkelijker kalft, is het kalf vitaler", meent Henk-Jan, "hierdoor heeft het een natuurlijke drang om met een uur een fles biest leeg te drinken. We houden de kalfjes daarnaast in grote, warme eenlingsboxen van minimaal 2 vierkante meter. Door meer beweging zijn er minder voedingsproblemen."

Biest analyseren

Met een biestmeter of refractometer kan de biest geanalyseerd worden. Het laatste systeem is praktisch omdat het bij elke temperatuur nauwkeurig is. Een biestmeter vereist exact 20 graden voor accuratesse. Weinig melkveehouders gebruiken nu een biestmeter of refractometer. Henk-Jan: "Het is interessant om de biest te meten, maar we geven de biest van de eigen moeder, goed of minder goed."

"Onze biestmeter hebben we al lang niet meer gebruikt", zegt Alma Frederiks, die met haar man in Ellecom een bedrijf heeft met 110 melkkoeien. "Het is net iets te veel werk en

lastig omdat het precies op 20 graden moet. Om in een refractometer te investeren, doe je pas wanneer het met de kalveren niet lekker loopt." Toch overweegt ze de biestmeter weer eens uit de kast te halen om de kwaliteit van de biest te bekijken.

Maximaal 6 liter

In biest zitten naast de afweerstoffen en eiwitten ook mineralen, vet, suikers, vitaminen, onstekingsremmers, hormonen en enzymen die de groei van de darmwand en vertering stimuleren. Er is geen goede vervanger van biest. Daarnaast geeft moederbiest het kalf ook de nodige warmte. Hoeveel biest moet of mag het kalf krijgen? "Twee tot 2,5 liter binnen het uur", zegt Muskens. "De eerste voeding moet met hand en speen worden gegeven om de zuig- en slokdarmreflex te stimuleren. Na zes uur weer 2 liter en binnen 24 uur in totaal 6 liter. Als je echter het kalf meteen na de geboorte biest met een sonde geeft, omdat het kalf niet wil drinken, geef dan de eerste keer 3 tot 4 liter." "Interessant om te horen dat Muskens weer iets anders zegt dan ik eerder hoorde", zegt Annemiek Teunissen. Met haar man heeft ze in Halle een bedrijf met 80 melkkoeien. "Voorheen was het 4 tot 6 liter in de eerste 12 uur en Muskens zegt 4 liter goede biest. Ik hou het nu op 4 liter." Ook Alma geeft in de eerste uren iets meer biest: "Maar 2,5 liter in het eerste uur is dus genoeg."

Droogstaande koeien

De kwaliteit van biest wordt volgens Muskens mede bepaald door het rantsoen van de droogstaande koeien. "Geef ze elke dag goed en vers voer. Daarnaast kun je ze droogstandmineralen geven voor noodzakelijke aanvulling. Dat moet je wel zes tot acht weken voeren voor het juiste effect. De mineralen kun je over het voer strooien. In de supplementen zitten onder meer magnesium, jodium, koper, zink, vitamine E, selenium en mineralen. Pas echter op met selenium. Te veel is net zo slecht als te weinig."

In de praktijk blijkt het volgens Henk-Jan lastig om de droogstaande koeien elke dag vers voer te geven. Dat komt vooral door het slechte mengresultaat van de voermengwagen bij kleine porties. "Het Fleckvieh is hierin ook gemakkelijker. Tot nu toe zien we geen problemen." Ook Alma vindt het lastig om de droogstaande koeien elke dag vers voer te geven. "Dat doen we niet, maar zouden we dus wel moeten doen. Nu krijgen ze elke drie dagen vers voer, maar we hebben een droge kuil met beheergras. Dat blijft iets langer houdbaar." ►

Copyright

Jos Reijmers

"Ik sta 's nachts op als dat nodig is om het kalf meteen biest te geven."

Copyright

Alma Frederiks

"Ik zie een duidelijke relatie tussen kalveropfok en levensduur."

Copyright

Henk-Jan Eggink

"Interessant om biest te meten, maar kalf krijgt biest van eigen moeder, goed of minder goed."

Copyright

Annemiek Teunissen

"Hoe meer informatie je van de koe hebt, hoe beter je kunt managen op gezondheid."

„Bij de geboorte is het eiwitgehalte in de biest 23 procent, na een dag is het 7 procent en na twee dagen nog slechts 4,9 procent“, toont GD-dierenarts Jan Muskens.

Copyright

Na de biestgift wordt de voorkeur aan kunstmelk gegeven boven koemelk. Koemelk is wisselend van kwaliteit door het cel- en kiemgetal. Bovendien bezit het veelal minder mineralen, sporenelementen en vitaminen dan kunstmelk. Een mineralensupplement is daarom nodig. Ook blijkt dat het kalf voldoende energie moet halen uit de melk. Er bestaat namelijk een verband tussen meer energie-opname door het kalf en hogere melkproductie en voeropname als vaars. Bovendien verloopt de groei in de eerste maanden sneller. Er bestaat een duidelijke correlatie tussen een goede kalveropfok en de levensduur van koeien.

Levensduur

„Kalveropfok en levensduur kun je niet los van elkaar zien“, vindt Jos. „Kalveren die minder goed groeien, zullen zelden een hoge productie of leeftijd krijgen. Na drie lactaties zijn ze al afgebrand. Voor mij moeten koeien zelfredzaam zijn en dat kan alleen met goede, robuuste kalveren.“ Jos heeft een levensduur van boven de vijf jaar, maar dat komt door het grote aantal vaarzen dat hij de afgelopen tijd aanhield. Zijn streven is de leeftijd steeds verder op te schroeven. Volgens Henk-Jan bestaat er ook een verband tussen jongveeopfok en levensduur: „Als een kalf geen goede start krijgt, groeit ze niet mooi door en de pens is minder goed ontwikkeld. Daar heeft ze op latere leeftijd last van en dan gaat ze eerder weg.“ Henk-Jan heeft een levensduur van boven de zes jaar, maar streeft naar verhoging. „Dat betekent minder jongvee. Waar een kalf en een pink staan, kan ook een melkkoel staan en deze levert geld op.“

„Ik zie de relatie tussen kalveropfok en levensduur ook duidelijk“, zegt Alma. Afgelopen jaar hadden zij en haar man een levensduur van acht jaar en een maand. Bewijs dat onder meer de jongveeopfok en selectie prima is. „Kleinere vaarzen hebben veelal afkalfproblemen en produceren minder. Dus de jongveeopfok is belangrijk om robuuste vaarzen te fokken. De pinken laten we niet ouder worden. Twee jaar is het streven voor de afkalfleeftijd. Lukt niet altijd, hoor. Gemiddeld op 25 maanden.“

Natuurlijke antilichamen

Levensduur en weerstand horen ook bij elkaar. Veterinair epidemioloog Inge Santman-Berends legt de achtergrond van weerstand uit en geeft inzicht in hoe je de weerstand van de veestapel kunt analyseren door het meten van de natuurlijke antilichamen (NAb). Deze info kan gebruikt worden in management en fokkerij. In de afgelopen jaren heeft ze het project Weerbaar Vee begeleid. In het project zijn 29 bedrijven vijf jaar lang gevolgd en zijn er veel gegevens over duurzaamheid met metingen van melk en bloed verzameld. Daarbij zijn de natuurlijke antilichamen onderzocht om te kijken of de aanwezigheid ervan erfelijk is en iets kan zeggen over de potentiële levensduur. „Een soort biomarker voor de weerstand. We ontdekten dat er veel variatie tussen dieren op een bedrijf is, wat betekent dat je hier iets mee kunt.“ De cijfers en verschillen werden geanalyseerd en ze ontdekte dat dieren met een hogere NAb-waarde meer opstartproblemen hadden in de volgende lactatie.“ De epidemioloog wil de NAb-waardemetingen

via de melk als managementtool en biomarker gaan gebruiken om de weerstand van de veestapel te voorspellen en te verbeteren. De NAb-waarden zijn namelijk te beïnvloeden. Als het vee sterker wordt, verlaagt de NAb-waarde, laat het onderzoek zien. Eventueel kunnen de NAb-waarden ook op de stierenkaart komen te staan als fokeigenschap om de weerstand en levensduur te verhogen. Uit het onderzoek blijkt namelijk ook dat er een genetische correlatie bestaat. 23 procent is erfelijk en er lijkt een echt verband te zijn met levensduur.

Nog niet praktisch

Hoewel het onderzoek volgens de melkveehouders zeer interessant is, zien weinigen nog het praktische nut om NAb-waarden op hun bedrijf te toetsen. Jos: „Je kunt je voordeel er mee doen, maar ik zie nog niet direct praktische handvatten om dit toe te passen. Maar, als het betaalbaar en praktisch is, sluit ik het niet uit.“ Annemiek vindt dat hoe meer informatie je van de koe hebt, hoe beter je haar kunt managen: „Je wilt ieder aspect van je bedrijf optimaliseren en als je dan alle info uit de koe kunt halen, is dat prachtig. Maar uiteindelijk gaat het ook om de betaalbaarheid. Dierenartsen en onderzoekers zijn te duur.“ „Ik kan nog niet direct zien of meting van Nab's veel toevoegt“, reageert Alma. „Je kunt nu al bij de koe dingen controleren om de gezondheid te checken. Mest, vacht, melkgehalten, gezondheid. Maar ik denk wel dat het een praktische tool kan zijn als het een maatstaf is voor overerfbare levensduur. Als dit op de kaart komt, kun je bij de stierkeuze letten op de levensduur.“ ■